

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Capvt Primvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

factio in calis est. Bethel namque circuit Galgal, & Masphath, & in earum aliqua non habet domum, in Ramatha autem domum habet: quia doctores sanctæ Ecclesiæ quidquid nunc accipiunt de exemplis electorum, quidquid de eruditione factorum voluminum, quidquid de altitudine supernæ revelationis transitoriè rimantur, ad adiutorium habent itineris, non ad amorem remunerationis. Illud verò, quod in superna civitate diligunt, non ad profectum itineris, sed ad sufficientem, immò ad abundantem largitatem mercedis. Et quia illuc cuncta bona congregantur, sequitur:

Aedificavit ibi etiam altare Domino.

Quid est enim altare Domini, nisi cor iusti? Veritatis autem iudicio dicitur: *Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum.* Qui autem pro amore supernæ patriæ bona agit, dum ardentè ad ea, quæ sursum

congregat, pervenire desiderat, profectò altare ædificat, super quod quotidiani desiderij hostias incendat. Bene autem dicitur: *Aedificavit ibi altare Domino:* quia ex incremento studij cælestis, sicut flamma crescit in corde boni desiderij, ita & velut additis lapidibus, altare sursum construitur, ubi Deo holocausta offerantur amoris. Quod etiam ad lucrum animarum referri convenienter potest. Doctor namque in Ramatha altare Domino ædificat, cum subditorum merita in cælo locat, & dum quotidiano ejus studio electæ animæ ad cælestia regna conscendunt, velut ad structuram superni altaris lapides mittuntur. Dicatur ergo de Samuele, dicatur: [*Aedificavit ibi altare Domino:*] quia nimirum valde otiosum est doctoris studium, si per hoc, quod ab illo in terris agitur, cæleste ædificium non augetur.

LIBER QVARTVS

CAPVT PRIMVM.

SANCTORUM virorum facta præcedentium sæpe electorum sequentium solatia sunt. Mira etenim dispensatione divini consilij, & altissimæ conversationis arce sic sublimati sunt, ut fortia agerent sibi, recta subditis providerent; sic sibi quandoque derelicti, ut ea, quæ recta intentione disponerent, secundum Dei providentiam recta non essent; quatenus illorum infirmitas, electorum sequentium firmitas fieret: quia etsi ut homines in disponendis sanctæ Ecclesiæ negotiis falli possunt, ipsæ tamen ecclesiasticæ dispositiones deserendæ non sunt. Ecce etenim dicitur:

CA. VIII
1. Reg.

Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos iudices Israel, fuitque nomen filij sui primogeniti, Iohel, et nomen secundi, Abia, iudicium in Bersabee. Et non ambulaverunt filij sui in viis ejus.

Ecce qui prophetiæ spiritu plenus fuerat, ij, quos iudices Israeli ponebat, quia post avaritiam postmodum declinare debebat, & munera accipere, & pervertere iudicium, non cognovit. Quid ergo mirum, si falli in disponendis ordinibus possunt, qui prophetiæ gratiam non accipiunt: si ij, qui prophetiæ spiritum habent, eundem spiritum ad disponenda cuncta non habent? Quis autem de tanto viro dubitet? Quia si futuram perveritatem filiorum prænosceret, eos utique forensibus honoribus non præferret. Qui ergo reprobos scienter provehunt, hoc Propheta exemplo sibi blandiri nequaquam possunt: quia tunc solùm innoxie agitur, cum in eis, tempore quo promoti sunt, subsequitur iniquitatis signa nulla patuerunt. Quare & aptè ij, qui iudices Israeli à Samuele positi sunt, cum ponerentur, ejus filij dicebantur: ut ex eo non solùm per carnem credantur geniti, sed etiam conversationis ejus splendoribus adornati. Quare & eorum nomina cautè assignantur: ut ex titulo nominis, illa, quæ tunc eis inerat, cognoscatur forma virtutis. [*Nomen anquit, uni Iohel, alterius Abia iudicium in Bersabee.*] Sed & de illis, qui post acceptam dignitatem declinasse ad avaritiam dicuntur, aperte ostenditur: quia antequam ejusdem dignitatis culmen attingerent, in eis futura pravitas signa nulla videbantur. Sed ecce, dum pastorum solatia attendimus, gregis Domini non prava pericula intuemur. Nam steterunt subditi, sed in culmine prælationis positi Propheta filij ce-

derunt: ut si nobis sub cura majorum positus indefinens sancte vite studium, aut securitas magna conversationis ardeat, præesse tamen aliis non habeamus in appetitu desiderij, sed in magnitudine timoris. Sed carnales quique, dum sola visibilia attendunt, spiritalem sanctorum conversationem cognoscere non merentur. Pastorum quidem sanctæ Ecclesiæ culmen aspiciunt, sed cogitare nesciunt, quam inviti illi intus decorem tollerent, quem in splendore culminis foris tenent, quòd sublimitatem honoris in oppressionem magni sustinent oneris, quod magno desiderio fugiunt, quod exteriori ministerio prosequuntur. Testante etenim egregio doctore didicimus, quòd animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Unde & tantò dementius carnalia sequens errat, quantò per discretionis virtutem spiritualia nulla jam penetrat. Et nonnulli tales in tantum dementiæ malum proficiunt, ut commovere ipsum etiam statum Ecclesiastici culminis non vereantur. Unde & sequitur:

1. Cori
2. d
B. Aug.
contra
Faustum
Manich.
lib. 32.
c. 18.

Congregati ergo universi majores natu ex Israeli venerunt in Ramatha, dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in viis tuis. Constitue super nos regem, ut iudicet nos sicut universa habent nationes.

His autem, qui vivebant sub spiritali regimine, regem petere, quid aliud est, quàm eandem spiritalem prælationem in secularem dominationem transferre gestire? Sed sancti viri cum se à subditis contemni conspiciunt, non tam eis displicet, quòd contemnantur, quàm quòd contemtores sui Deo non placent. Eorum quippe contemptu, suæ internæ gloriæ dari incrementa conspiciunt, sed augeri merita sua subditorum defectibus ingemiscunt, quos sic meritis vellent proficere, ut in æterna meritorum retributione, secum eos, quibus præfunt, habere potuissent. Quare & subditur:

Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quòd dixissent: Da nobis regem, ut iudicet nos.

Hoc namque ei displicuit, per quod displicere Deo, qui loquebantur, existimavit. Quia verò non simpliciter dicitur: displicuit sermo Samueli, sed in oculis Samuelis, & statim subditur:

Et oravit Samuel pro populo Dominum:

Paulò subtilius ea nos considerare oportet. Sancti viri, qui omnipotenti Deo valde displicere metuant,

in suis judiciis faciles non sunt, sed cuncta prius rationabiliter intus ordinant, ut ea foris in opere irreprehensibiliter disponant. Nam electionem accipiunt nullam iudicij, si non probatur contemplatione rationis. Hos profectò oculos Prophetæ Dominus aperire volebat, cum dicebat: *Vide oculis tuis, & auribus tuis audi.* Hinc in Evangelio discipulis dixit: *Beati oculi, qui vident, que vos videtis.*

Exec.
40.
Luc. 10.
b

Oculi quippe sanctorum, sunt intellectus rationis, referati per gratiam Spiritus sancti. Et idcirco Samuelis esse dicuntur: quia carnales quique, etsi per humanam sapientiam rationales esse videntur, ab hujus lumine rationis ed cæciores sunt, quò illis solis oculis videntur, quos serpens aperuit. Nam si spiritualium virtutum fulgorem aspicerent, eum profectò in ornatu suæ mentis habere desiderarent. Tantus siquidem decor earum est, ut visus numquam non possit videntis desiderio concupisci. Sapientes ergo sæculi cum se oculos rationis habere arbitrantur, ex hoc cognoscere possunt, quam dementer insaniant: quia virtutum sanctorum pulchritudine non illici, earum profectò gloriam non solum non cernere, sed nec somnari est. Sancti ergo viri, qui jam illuminatione sancti Spiritus in internorum amore obligati sunt, mentis suæ oculos ad videndam intimæ claritatis gloriam tantò clariiores habent, quantò de mundi caligine in desiderio nihil habent: & discernere carnalia tantò rectius possunt, quantò longè à carnalibus assumpti in Spiritu sancti gratia altius profecerunt. Unde & Apostolus Paulus de experientia tantæ visionis sententiam protulit, dicens: *Spiritualis iudicat omnia.* Bene ergo dicitur:

Displicuit sermo in oculis Samuelis.

Quia à viris spiritualibus nil antè despiciunt, quam despiciendum esse per spirituale intuitum iudicetur: & quia quò abundantiori gratia Spiritus sancti pleni sunt, de virtutis suæ celsitudine non præsumunt, sequitur:

Et oravit Samuel Dominum.

Quid enim Dominum oravit, nisi, ut sibi dignaretur ostendere, si tumultuantis populi petitioni assensum dare debuisset?

Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus, que loquuntur tibi. Non enim abjecerunt te, sed me, ne regnem super eos, juxta omnia opera sua, que fecerunt à die, qua eduxi eos de Aegypto usque ad diem hanc.

Quia oranti Prophetæ dicitur: *Constitu super eos regem:* planè ostenditur, quia an hoc faciendum esset, sibi revelari postulavit. Et quia subdedit, ait: *[Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.]* Aptè ostenditur, quantum sibi sermo displiceat, quem in oculis Samuelis displicuisse perhibetur. Quæ convenientia iudicij in sanctis oritur ex virtute tharitatatis: quia dum ex tota mente conditorem diligunt, & ejus voluntati obedire devotè conantur, ex præmio supernæ retributionis accipiunt, ut ab eadem Dei omnipotentis voluntate aliter sentiendo non discrepent, quam in bonis operibus semper tenent. Scriptum quippe est: *Qui adheret Deo, unus spiritus est.* Domino quippe adheret, qui præcepta voluntatis ejus facere semper studet. Sed unus spiritus cum eo fit: quia ex diuturna devotione pij operis in tantam gratiam divinæ cognitionis assumitur, ut ab interni ejus æquitate iudicij per errorem mundani spiritus dissentire ultra non possit. Sed valde difficile responderetur, si quaeritur, cur omnipotens Deus & abjectum se in regis petitione conqueratur: & tamen id, quod petebatur fieri de-

S. Greg. Tom. III.

cernat: rursusque si dignitas regia ordinanda fuerat, cur velut indignata Dei majestate fuerit permiffa, & cum provifus rex eligi decerneretur, cur reprobandus eligitur? Quid ad hæc aliud respondere possumus, nisi id, quòd Apostolus Paulus, ineffabilem abyssum iudiciorum Dei perscrutari audentibus respondebat: *Homo, inquit, tu quis es, qui respondeas Deo?* Sed si hoc efficaciter definire non possumus, tangere inquirendo possumus. An fortasse abjectum se in regis petitione conqueritur? Pro reproba voluntate malè petentis populi, petitus rex conceditur pro vindicta. Quòd si rationabiliter dicitur, dum utrumque posuit, & culpam, & ultionem pariter ostendit. Ex reproba quippe voluntate injusta postulasse convincitur, qui abjecisse conditorem petendo monstratur. Culpam ergo malè petitionis insegura est pœna districtæ æquitatis. Magna etenim vindicta est, quæ ex districtione procedit interni examinis, quando reproba mens sic projicitur, ut quòd malè deliberat, agere permittatur. Qui ergo in petendo rege Dominum abjecisse convicti sunt, dum id eis permitteretur agere, per quòd à se Dominum abjicerent, gravior pœna non erat, qua hic plecti debuissent. Quò in loco notandum est; quia abjectionem Prophetæ Dominus suam facit. Non enim simpliciter dicit: *[Abjecerunt me, ne regnem super eos: sed non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.]* Ut profectò ostendat, quia in persona electi præfulis ipse suis subiectis præmineat; & cum ad spirituale culmen electorum carnalis rector assumitur, ipse abjici videtur, cuius præcepta dissipantur. Ergo quàm reverendi sint optimi pastores sanctæ Ecclesiæ liquet. Ecce enim dum fideliter Deo serviunt, tanto ei amoris vinculo conjunguntur, ut quidquid eis ingeritur, divinæ injuriæ adscribatur. Unde & in Evangelio primis Ecclesiæ pastoribus dicit: *Qui vos spernit, me spernit.*

Rom. 9. c

Ubi etiam aliquid gravius cernitur: quia cum abjectum pastorem conqueritur, abjicientium peccata omnia, & parentum etiam mala memorantur *[Luxuria omnia, inquit, opera sua, que fecerunt à die, qua eduxi eos de terra Aegypti.]* Summum namque crimen agnoscitur, ad cuius discussionem in Dei memoria præterita cuncta peccata reducuntur. Et abjectum ergo se Dominus conqueritur, & tamen ordinare, in quo abjicitur, concedit: quia cum districtæ æquitatis suæ virtutem exequitur, ab eo carnalium desideria impleri per ejus misericordiam nequaquam prohibentur. Sed & quæ concedi dignitas pro vindicta potuit, non tranquilla majestate divinitatis concedi debuit, sed velut indignata. Indignatam verò majestatem Dei non seipsam asserimus, quæ passioni non subjacet: sed quia dum culpas discutit, indignationis verba per scripturas dicit. Item quia in typum carnalium prælatorum assumitur, reprobandus rex eligitur, non electus. Vel fortasse idcirco reprobos rex eligitur, ut electus successor ejus rex David in eo cognosceret, quid cavere debuisset. Sic nimirum & de illa angelorum curia legimus, quia de apostata primo angelo scribitur: *Ipse est principium viarum*

Luc. 10. f

Dei: sed qui ante omnia conditus est, per superbiam cecidit, & in ejus ruina sancti Angeli didicerunt, qua virtute stare potuissent. Quòd nimirum, qui apertis rectæ fidei oculis, intueri poterit, pariter attendit: quia omnipotens Deus etiam tunc magnæ misericordiæ dona tribuit, cum vindictam irrogat; quia dum reprobos punit, sanctos erudit: ut unde illi deficiunt, isti in suis profectibus adjuventur. Districto siquidem iudicio permittit mala fieri, sed misericorditer providet de his malis, quæ per iudicium irrogat, quæ bona facere disponat. Nam quæ major culpa, quàm illa, qua omnes morimur? Et quæ major bonitas, quàm illa, per quam à morte liberamur? Et quidem, nisi Adam peccaret, Redemptorem nostrum carnem suscipere nostram non oporteret. *Non enim venit vocata*

Job. 40. e

L ij

1. Cor. 6
d

justos, sed peccatores ad penitentiam. Si ergo pro peccatoribus venit, si peccata decissent, eum venire non oporteret. Si peccata, ad quæ delenda venisse creditur, per justitiam Dei permilla esse sentiuntur: dum pro peccatoribus Deus homo nasciturus erat, ex illo malo, quo morituri erant, bonum, quod malum illud vinceret, omnipotens Deus sese facturum providerat. Cujus profectò boni magnitudo, quis fidelis non videat quàm mirabiliter excellat? Magna quippe sunt mala, quæ per primæ culpæ meritum patimur, sed quis electus noller peiora perpeti, quàm tantum Redemptorem non habere? Eligatur ergo rex; sed reprobandus: eligatur velut in indignatione, non voluntate Dei: sublequatur ergo rex juxta cor Dei; ut ex judicij ejus distractione vindictæ malum procedat in reprobos, & bonum, quod ex malo facturus erat, per largitatem divinæ gratiæ redundet in pios, dum illi in malo, quod cupiunt, cadere permittuntur. Sed unde se illi præcipitant, agitur, ut alij nequaquam cadant. Sed quia his verbis judicium divinæ distractionis asseritur, videamus jam, quanta dispensatione utitur, ne id malè deliberantes agant, unde puniantur. Nam sequitur:

Nunc ergo audi vocem eorum: verumtamen contestare eos. & prædic eis jus regis, qui regnaturus est super eos.

Quasi aperta ostensione elementariæ dicat: Sic audi voces eorum, ut tamen ipsi prius de jure regis, quem petunt, audiant quod expavefcant; & velut tunc malè cepta deserant, cum, quàm sit res onerosa, cognoscitur, quam petebant. Sequitur:

Dixit itaque omnia verba Domini ad populum, qui petierat à se regem; & ait: Hoc erit jus regis, qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet; & ponet in curribus suis, facietque sibi equites, & præcursores quadrigarum suarum: & constituet sibi tribunos, et centuriones, et aratores agrorum suorum, et messorum segetum, et fabros armorum, et currum suorum: filias quoque vestras faciet sibi unguentarias, et focarias, et panificas: agros quoque vestros, et vineas, et oliveta optima tollet, et dabit servis suis. Sed et segetes vestras, et vinearum redditus addectimabit, ut det eunuchis et famulis suis. Servos etiam vestros, et ancillas, juvenes optimos, et asinos auferet, et ponet in opere suo, greges quoque vestros addectimabit, vosque eritis ei servi.

Cum à carnalibus subjectio quaeritur, profectò quidquid præcipitur eis, grave est, etsi non sit difficile: quia cum ex superbiæ tumore habeant, ut propriæ voluntatis arbitrium sequantur, quidquid eorum deliberationi obviat, gravissimum pensant. Jam verò cum dura & contraria jubentur, quæ ei est moles oneris? Qui tumor cordis? Cum ferre etiam blanda, & levia vix nolentes possent, quæ si vellent, facillimè pertulissent. Videamus ergo stultæ audaciæ hominis, quàm dignè respondeat pia dispensatio conditoris. Jura hominum proponuntur contemptibus jura Dei; & his, qui mitia & salubria divinitatis consilia spreverant, dura & importabilia humanae servitutis onera prædicuntur: ut ex his secum rationem facerent, quàm intolerabilia essent imperia hominis eis, qui non tam imperantis, quàm monentis Dei, ne id peterent, consiliis obedire nolissent. Sed habent corda carnalium temeritatem ex incremento audaciæ, habent duritiam ex simulationis ratione. Ex temeritate quidem facilè agenda delibe-

rant; sed quia, quod malè proponunt, non intelligunt, meliorum consiliis adjuvari non possunt. Quare & hic quoque subditur:

Noluit populus audire vocem Samuelis. Et dixerunt: Nequaquam: Rex enim erit super nos, et erimus nos quoque, sicut omnes gentes, et judicabit nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nostra pro nobis.

Magnæ quidem temeritatis extitit, contra Dei voluntatem regem petere, magnæ duritiæ, consiliis Prophetæ vinci non posse. Magnæ temeritatis fuit, eirrationes proponere, quem sciebant cuncta, quæ acturus erat, revelante Domino, prius scire. Magnæ duritiæ, illi non acquiescere, quem noverat ea tantum, quæ

Domino revelante, didicerat, imperare. Nam quid est, quod respondentes dicunt: [*Nequaquam, sed rex erit super nos?*] Sed qui, *Nequaquam*, dicunt, profectò id negant, quod audiunt. Appetit ergo in hoc verbo ostenditur, quia ad hoc Prophetæ grave jus regis exposuit, ut nequaquam peteretur. Jus verò regis audiunt, & id, propter quod exponitur, detestantur; ut reproborum cordium profectus exprimat, in quibus mali propositi consummatio est, & inconvertibilitas voluntatis. Sed nos antiqua tempora reprehendimus, qui nostra videre non curamus. Quæ nimirum tempora, quo senescente mundo, vetustiora sunt, eò & in pluribus per temporis ac negligentiae vitium remissiora. Tantò etenim audaciùs nunc mala proponimus, quantò jam cum robusta juventute sæculi, robur exaruit humanæ conditionis: tantò difficilius, quod malè est propositum, revocamus, quantò ex laxato vigore spiritus, mens nostra carnalis efficitur. Ita enim sunt humani lapsus, ut quod in spirituali virtute deficit, in carnali vita roboretur. Omnia quidem hæc juxta egregij doctoris vocem: *In figura contingebat illis: scripta sunt autem propter nos, 1. Cor. 10.* Jam quidem apertè cognoscimus horum Israelitarum audaciam, quæ divinæ indignationis judicia sequuta sunt: & tamen contra voluntatē Dei, contra prælatorum sanctæ Ecclesiæ consiliū agenda proponere non timemus. In malo quoque propositio reprehensè resistimus, & salubria majorum consilia insuperabili malo pervaciæ vincere conamur. Videmus, quanti mali incrementum sit, pereuntis aspiciere, & sequi ad perditionem eorum vestigia non timere: pœnales laqueos mortis incurrentes cernere, & eisdem laqueis irretiri, nequaquam metuere. Et illi quidem contra Domini voluntatem regem petierunt; sed à regia dignitate postea actum est, ut populus, qui Deum abjecerat, idola coleret, simulacra adoraret. Quam reverenda ergo sint majorum consilia cernimus, si hoc sollicitè consideramus: quia qui ea despiciere aufiunt, hoc se non providerunt agere, unde tam profundo erroris pelago demergi potuissent. Meritò igitur se abjectum Dominus in regis petitione conqueritur, meritò regiam dignitatem concedit indignatus. Tanta quidem erat iniquitas postulantium, ut cum illud peterent, per quod à Deo recederent, ex Dei judicio permitti posset, prohiberi non posset. Quia verò hæc juxta litteram diximus, quid etiam spiritualiter designent ea, quæ continentur in jure regio, videamus.

CAPUT II.

Abjecto etenim Samuele, rex petitur: quando reproba multitudo populi spirituales pastorem despiciat, & præesse sibi carnalem quaerit. Cum quibus sæpe divinæ æquitatis distractione agitur, ut eo ipso, quod electum prædicatorem despiciunt, subesse reprobo permittantur: ex ejus imitatione tantò deterius pereant, quantò majori superbia id, ex quo vivere in æternum poterant, audaciùs contemnebant. Cum ergo jus regis prædicatur, nimirum in unius carnalis præpositi conversatione